

smlouva vůbec splněna a tu nelze zjednatí nápravy způsobem výše naznačeným, nemá tedy místa správa t. j. právo vyhrazené druhému smluvníku při plnění vadném nebo nedostatečném, nýbrž nastupují oprávnění propůjčená mu pro případ nesplnění smlouvy. V tomto případě žalobce již v žalobě tvrdil, že vagon zaslaný mu dne 2. listopadu 1917 ze stanice neobsahoval uhlí, jež podle úmluvy mělo mu býti dodáno, nýbrž naprosto neupotřebitelnou směs břidlice a hlíny, a odvolal se v té příčině na spisy o zajištění důkazu. Spisy ty byly při ústním líčení na základě průvodního usnesení bez námitek přečteny, jejich obsah stal se tedy částí látky procesní. Ze spisů těch pak vyplývá správnost žalobcova tvrzení, neboť znalci slyšení v řízení k zajištění důkazu potvrdili, že to, co dodáno, není uhlí, nýbrž prach smísený silně s hlínou, která činí dojem tak zvané odkryvky. Když tedy žalobci nebylo dodáno zboží objednané — uhlí —, nýbrž na místě toho věc jiná, dokonce neupotřebitelná a bezcenná, nebyla smlouva — třeba snad vadně nebo nedostatečně — splněna, nýbrž zůstala nesplněna. Tu pak žalobce dle toho, co výše uvedeno, neměl proti žalovanému nároku ze správy t. j. nároku pro nedostatečné nebo vadné plnění, nýbrž nárok pro nesplnění. Domáhaje se tedy nyní na žalovaném náhrady dopravních nákladů za onen vagon, nevznáší nároku ze správy ve smyslu § 932 obč. zák., následkem čehož uplatňování tohoto nároku není ovšem vázáno lhůtou § 933 obč. zák. a nelze tvrditi, že uplynutím této lhůty nárok zanikl. Soud odvolací, zamítнув žalobu jen z důvodu domnělého promlčení žalobního nároku posoudil nesprávně věc po stránce právní a žalobce právem vytýká to s hlediska dovolacího důvodu § 503 čís. 4 c. ř. s. Než soudu dovolacímu nelze rozhodnouti ve věci samé, poněvadž soud odvolací se svého mylného stanoviska právního nezabýval se, jak již podotčeno, námitkou žalovaného, že žalobce se vzdal nároku, nyní uplatňovaného, a nepustil se do rozboru odvolacích důvodů nesprávného ocenění důkazů a neúplnosti řízení v té příčině v odvolání žalovaného uváděných. Nebyl tedy děj, který za správného posouzení věci po stránce právní může býti rozhodující, vzhledem k přednesu dovolatelova odpůrce bez jeho procesního zavinění v odvolacím rozsudku zjištěn (čís. 2 § 503 c. ř. s.), pročež nezbyvá, než aby k dovolání žalobcovu rozsudek soudu odvolacího byl zrušen a věc za účelem odstranění vady vrácena soudu odvolacímu (§ 510 c. ř. s. a jud. č. 230).

Čís. 339.

Ujednáno-li v předválečné době, že místo posavadních naturálních dávek výměnkářských bude se nadále platiti jich umluvená hodnota (relutum), lze, hledíc k mimořádným válečným poměrům domáhati se toho, by umluvená hodnota byla zvýšena přiměřeně zvýšené ceně naturalíí.

(Rozh. ze dne 16. prosince 1919, Rv I 571/19.)

Dle notářského spisu ze dne 27. června 1889 zajištěn knihovně pro žalobce na usedlosti žalovaných výměnek, záležející v naturálních dávkách. Dne 25. října 1904 ujednal žalobce se žalovanými, že mu nadále místo výměnku budou platiti 195 K ročně. Toto relutum bylo pak, zejména i za

války žalovanými řádně placeno a žalobcem přijímáno. V roce 1919 žalobce s poukazem k tomu, že od vyhlášení války ceny veškerých potravin nepoměrně stouply a že si ku své výživě potřebné potraviny za ujednaných 195 K opatřit nemohl a že by se žalovaní hledíc ku zvýšeným cenám zemědělských plodin a k poklesu ceny peněz placením reluta na jeho úkor bezdůvodně obohacovali, žádal od žalovaných výměnek v penězích, účtovaný dle maximálních cen obilí a potravin, a požadoval ve sporu rozdíl z tohoto vyplývající za poslední tři hospodářská léta 1916/17 až do 1919. Prvá stolice uznala mezitímním rozsudkem, že žalobní nárok není po právu, poněvadž původní smlouva dohodou z roku 1904 jednou pro vždy a bezpodmínečně bez ohledu na pozdější stoupání neb klesání cen potravin byla změněna a žalobce smlouvou touto vzdal se práva požadovati výměnek v naturálních dávkách. — O d v o l a c í s o u d mezitímní rozsudek potvrdil, v podstatě z těchto důvodů: Ze zjištěných skutečností vyplývá, že na místě nároku na odvádění dávek výměnkářských vzešel žalobci úmluvou nárok na placení odbytého (reluta), tedy vznikla mu pohledávka peněžní. Poklesem valuty ve válce byl ovšem žalobce jako každý jiný věřitel zkrácen a žalovaní jako dlužníci obohaceni právě tak, jako každý jiný, kdo byl peníze z doby před válkou dlužen a ve válce neb i nyní ještě platil. Toto obohacení není však ve smyslu právním bezdůvodné a neopravňuje žalobce, požadovati v odporu ku platné smlouvě vyšší relutum dávek výměnkových po dobu mimořádných poměrů válečných. Ani však nesmírné zdražení věcí, jež byly předmětem výměnku ujednaného notářským spisem ze dne 27. června 1889 není s to, by žádání žalobní po zákonu a právu odůvodnilo. Dokud ujednání o placení reluta platilo, byli žalovaní povinni plniti jen tolik, k čemu je ujednání zavazovalo bez ohledu na drahotu valuty. Kdyby se však s odvolatelem i připustilo, že ujednání reluta pozbylo mimořádnými poměry a účinky války platnosti neb aspoň dočasně neúčinným se stalo, pak neměl žalobce přijímati v době válečné smluvené relutum a bylo spíše jeho věcí, by žádal na žalovaných původní naturální plnění, eventuelně, kdyby to byli odepřeli, peněžní interesse, vyhovující dočasným poměrům drahotným. Nemůže však žalobce v žádném případě prostě požadovati vyšší relutum, aniž byl dříve se pokusil zvrátiti žalobou dosavadní ujednání o relutu a požadovati naturální plnění výměnkových dávek.

N e j v y š š í s o u d uznal, že žalobní nárok jest důvodem po právu.

D ů v o d y:

Žaloba zakládá se na právním důvodu bezdůvodného obohacení. Z toho jde, že veškeré vývody jak sporných stran tak i rozsudku v odpor vzátého, pokud se zabývají otázkou, lze-li smlouvu ze dne 25. října 1904 zvrátiti v ten smysl, aby uznáno bylo, že žalovaní jsou povinni místo peněžitého reluta poskytovat žalobci dávky výměnkářské, jsou pochybeny a nelze jich ku rozhodnutí této rozepře nijak využítovati. Ve věci samé dlužno předeslati, že vzhledem k tomu, že výměnek tvoří z pravidla zaopatření rolníka, který usedlost svou postupuje, že tedy výměnek odpovídá má jeho dosavadnímu způsobu života a potřebám, přiměřeným jeho poměrům, a že hledíc k ustanovením §§ 504 a 506 obč. zák., dle kterých po-

třeba stanoviti se má podle doby, kdy užívání se povoluje, nemůže býti o tom pochybnosti, že při výkladu smlouvy vedle §§ 6 a 914 obč. zák., doba a okolnosti, za kterých smlouva byla uzavřena, nemohou zůstat bez povšimnutí. Jest notorické, že žalobce, který podle úmluvy z roku 1904 dostati měl místo výměnkářských dávek relutum 195 K, by v roce 1916—19 musel za výměnkářské dávky platiti daleko větší cenu než 195 K, a že žalovaní za výměnkářské dávky, za které žalobci 195 K vyplatili, daleko více prodejem v letech 1916-19 obdrželi. Okolnost ta nepotřebuje dle § 269 c. ř. s. důkazu. Jisto jest, že žalobce úmluvou z roku 1904 utrpěl značnou škodu, že však na straně žalovaných jest značný prospěch. Prospěch žalovaných vznikl z téže skutkové okolnosti, která byla zdrojem a příčinou škody žalobcovy, totiž nařízení vrchnostenská, vyvolaná poměry válečnými. Mezi škodou žalobcovou a prospěchem žalovaných jest tak úzká příčinná spojitost, že tento bez oné vůbec ani mysliti se nedá. Nutno tedy uznati, že žalovaní brali prospěch ze škody žalobcovy a že prospěch ten značně převyšoval onen civilní užitek, kterého by docílili smlouvou ve volné soutěži a dobrovolně se žalobcem uzavřenou. Bylo by tedy také nespravedливо, a přičilo by se dobrým mravům a poctivosti v jednání, by žalovaní podrželi tento prospěch na základě skutečnosti, která vedla značnou měrou ku škodě žalobcově. K tomu, by se uplatnily požadavky právního citu, který se každému přímo vnucuje, podává poslední věta § 1447 obč. zák. vhodnou a bezvadnou oporu. Proto bylo uznáno, že nárok žalobní co do důvodu stává po právu.

Čís. 340. ✓

Ustanovení § 7 a) j. n. neplatí pro rozepře o náhradu škody dle zákona o ručení železnic ze dne 5. března 1869 čís. 27 ř. z.

(Rozh. ze dne 16. prosince 1919, Rv II 241/19.)

O žalobě A-ově na železniční erár o náhradu 2.500 K za úraz na dráze pojednal a rozhodl u krajského soudu samosoudce, u vrchního zemského soudu tříčlenný senát.

Nejvyšší soud zrušil pro zmatečnost rozsudky obou nižších stolic i s předchozím řízením počínajíc prvním ústním přelíčením před samosoudcem, a odkázal věc na soud první stolice, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Dle §§ 7 a) a 8, odstavec první, druhá věta j. n. (čl. IV. čís. 2 a 3 nov. o úlev. pro soudy) jednají a rozhodují v rozepřích o majetkoprávních nárocích, náležejících před krajské a zemské soudy obchodní, nepřevyšuje-li hodnota sporu 2.500 K; ve stoličce první samosoudci, ve stoličce druhé (u vrchních zemských soudů) pak tříčlenné senáty. Zásadu tuto doprovází zákon v § 7 a) j. n. citací §§ 50 odst. 1 a 51, čís. 1 až 3 j. n., uvedenou v závorce. Jednak z této citace a jednak z úvahy, že ve příčině této nařizuje zákon výjimku z pravidla, jež platí podle § 7, odstavec první a druhý a § 8, odstavec první, první věta j. n. o složení senátů krajských (zem-